

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z wniosku M. Ś.

przy uczestnictwie M. Ś., M. L. i D. Ś.

o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych

oświadczenia o odrzuceniu spadku

oraz z wniosku D. Ś.

z udziałem M. Ś., M. Ś. i M. L.

o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 listopada 2012 r.,

skargi kasacyjnej D. Ś.

od postanowienia Sądu Okręgowego w S.

z dnia 24 października 2011 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 24 października 2011 r. oddalił apelację uczestniczki postępowania D. Ś. od postanowienia Sądu Rejonowego w G., którym tenże Sąd zatwierdził uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli o odrzuceniu spadku po A. Ś. przez M. Ś. oraz zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w G. z dnia 24 lutego 2011 r. w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po A. Ś. Ustalił, że M. Ś., spadkobierca ustawowy po A. Ś., złożył w dniu 29 grudnia 2010 r. oświadczenie o odrzuceniu spadku nie wiedząc o tym, że spadkodawca posiada pozamałżeńskie dziecko, uczestniczkę postępowania D. Ś.

Skarga kasacyjna uczestniczki postępowania D. Ś. od postanowienia Sądu Okręgowego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 299, 690 k.p.c., a także art. 1019 § 1 pkt 1 i § 3 k.c., i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1019 § 1 k.c. spadkobierca, który złożył oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku pod wpływem błędu bądź groźby, może uchylić się od skutków prawnych tego oświadczenia przed sądem, przy czym powinien on jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca; uchylenie się wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 3 k.c.) po przeprowadzeniu rozprawy (art. 690 § 1 k.p.c.). Zatwierdzenie spełnia przynajmniej dwie funkcje, mianowicie potwierdza wystąpienie błędu istotnego po stronie spadkobiercy w rozumieniu art. 1019 § 1 k.c. i jednocześnie stwierdza osiągnięcie skutku prawnego uchylenia się od przyjęcia lub odrzucenia spadku w pierwotnej postaci (art. 88 § 2 k.c.).

Spadkobierca może ustanowić pełnomocnika do złożenia oświadczenia przed sądem spadku o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o odrzuceniu spadku po określonym spadkodawcy oraz do oświadczenia, czy i jak spadek po nim przyjmuje. Co do formy i treści pełnomocnictwa mają zastosowanie te same przepisy, co przy oświadczeniu o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Niemniej, nie ma wątpliwości co do tego, że elementy konstrukcyjne błędu (w rozumieniu art. 1019 k.c.) określa art. 84 k.c. Błąd w rozumieniu tych przepisów jest subiektywną kategorią prawną, a to oznacza, że powinien być indywidualizowany w odniesieniu do określonych podmiotów prawa (osób fizycznych). Indywidualizacja taka w okolicznościach sprawy dotyczy, ogólnie ujmując, istnienia wiedzy M. Ś. o siostrze przyrodniej. Zasadnie przeto zarzuciła skarżąca, że w sprawie zachodziła potrzeba przeprowadzenia dowodu na tę okoliczność z jego przesłuchania. Jak przypomniał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 28 marca 2010 r., V CSK 337/09 (nie publ.) sąd spadku bada z urzędu zasadność uchylenia się przez spadkobiercę od skutków oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku ponieważ może to mieć istotny wpływ na ustalenie kręgu spadkobierców i na odpowiedzialność spadkową (art. 670 k.p.c. i art. 677 k.p.c.). Nawet bezsporne stanowiska uczestników nie mają tu istotnego znaczenia, ponieważ muszą oni udowodnić swoje twierdzenia wobec sądu (art. 6 k.c.).

Postępowanie w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku uregulowane zostało w rozdziale 10 działu IV tytułu II księgi II części I kodeksu postępowania cywilnego, zatytułowanym "Inne sprawy spadkowe". Ustawodawca wyraźnie odgraniczył to postępowanie od innych postępowań spadkowych wyszczególnionych w rozdziałach 1-9, nadając mu przymiot samodzielnej sprawy spadkowej. Samodzielność tę podkreślił w art. 690 § 2 k.p.c., według którego jeżeli, co wymaga podkreślenia, po uprawomocnieniu się postanowienia o zatwierdzeniu uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku okaże się, że uległ zmianie krąg osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone, sąd z urzędu zmienia postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia i orzeka w tym przedmiocie. Postępowanie dotyczące tej zmiany toczy się przy zastosowaniu art. 669 - 678 k.p.c.

Sądy orzekając w sprawie pominęły, że według 690 § 2 k.p.c., dopiero prawomocne zatwierdzenie przez sąd uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia, powodujące zmianę kręgu osób, co do których nabycie spadku

zostało już stwierdzone, stanowi samoistną przesłankę dokonania z urzędu zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.